

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

H. AMELINK

Vergeving

(Lucas 23:34)

Sommige handschriften missen de bede van de Heiland aan het kruis. „Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen”. Dat zal zijn oorzaak wel vinden in het feit dat men het een „moeilijke” tekst vond. Moeilijk niet om te vertalen, maar moeilijk om te begrijpen en moeilijk om ernaar te handelen.

Wisten de soldaten niet, wat zij deden? Natuurlijk ten dele wel. Ze wisten dat zij iemand kruisigden, misschien ook wel een onschuldige, want dat had de stadhouder Pontius Pilatus vaak genoeg gezegd tijdens het proces tegen Jezus van Nazareth.

Maar wie de kruiseling eigenlijk was, wisten ze niet.

Wist het Joodse volk niet wat het deed? Wisten de leidlieden niet wat zij deden? Natuurlijk ook ten dele wel. Ze wisten heel goed dat de Heiland onschuldig was. De uitslag van het proces was reeds lang van te voren vastgesteld.

„Maar ook zij wisten toch niet recht wat zij deden, omdat zij in Hem niet de Zoon Gods en de Messias zagen” (Grijdanus). Daarom zegt Paulus ook in 1 Cor. 2 : 8 „En geen van de beheersers dezer eeuw heeft van haar geweten, want indien zij van haar geweten hadden, zouden zij den Here der heerlijkheid niet gekruisigd hebben”.

Hadden zij ten volle geweten wat zij deden, dan was geen vergeving meer mogelijk geweest.

Het lijkt me zinloos om te strijden over de vraag: voor wie bidt de Heiland? Voor de soldaten? Voor Pontius Pilatus? Voor Israël? Het lijkt me voor de hand liggend het aller-eerst te laten slaan op de soldaten en Pontius Pilatus, maar evenzeer op Israël. Deze Jezus, die Gij gekruisigd hebt, zegt immers Petrus tegen zijn hoorders op de Pinksterdag. Waarom kan de Here Christus toch bidden om vergeving? Het gaat niet aan om te zeggen dat hier alleen maar gevraagd werd om tijdelijke stopzetting van rechtsvervolging. Het woord „vergeven” dat gebruikt wordt, is

geen ander dan het woord dat de Heiland ons heeft geleerd in het „Onze Vader”. Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren. Ze hebben inderdaad niet geweten wat zij deden.

We kunnen daarbij wel tegelijk zeggen deze onwetendheid is schuldige onwetendheid. Ze hadden het wel kunnen weten. Maar ook de discipelen wisten van de zin van het lijden en sterven van de Heiland niet. Ook dat was schuldige onwetendheid. Maar toch onwetendheid. Hun ogen moesten ervoor geopend worden. Wat de Here Jezus dan ook doet.

Deze onwetendheid is ook niet de grond van de vergeving — dat is alleen het bloed van Jezus Christus — maar wel een reden, waarom vergeving nog mogelijk is. En als we dan komen te staan voor de vraag naar de verhooring van dit gebed van onze Heiland, dan moeten we ook weer voorzichtig zijn en geen nieuwsgierige vragen stellen. Zo op de manier van: Christus bad alleen voor de uitverkorenen onder hen. Ik meen dat we zo moeilijkheden maken die er niet behoeven te zijn.

De Here bidt aan het kruis voor hen, die Hem aan het kruis sloegen. Maar de Here doet het hoorbaar. Hij heeft niet in zich zelf gezocht. Dan had de Vader Hem ook wel gehoord. Maar Hij doet het hardop. Zo dat men het horen kan. Daarmee is dit gebed tegelijk prediking voor alle hoorders geweest. Daarmee is het voor ons ook nog prediking. Daarvoor heeft Lukas, die alles zo nauwkeurig heeft nagegaan, het opgeschreven. Zo begint Christus Zelf de prediking van de vrijspraak van de goddeloze in deze wereld. Een prediking die straks door de apostelen aan Joden en heidenen ook gebracht zal worden. Het is tegelijk de vraag dat ze wél zullen gaan weten wat ze doen. En tot inkeer komen. Van allen, die het gehoord hebben en nog horen. Dat wil niet zeggen dat allen geloven en zich bekeren, die de prediking hoorden en horen. Op Golgotha de ene moordenaar wel. De an-

dere niet. Een groot deel van het Joodse volk op Pinksteren wel. Een ander deel weer niet. Maar uitgesloten worden zij, die zich zelf uitsluiten. Die hun zonden niet willen erkennen. Die daarom ook menen geen vergeving nodig te hebben.

Dit voorbeeld van Christus hebben we na te volgen. Zo volgde Stefanus Hem na toen hij bad, toen hij dood gegooid werd: „Here, reken hun deze zonde niet toe”. Hij bad voor degenen, die Hem vervolgden. En zoals we de verhooring van dit gebed van onze Heiland b.v. zien op de Pinksterdag, zo zien we de verhooring van Stefanus gebed b.v. in de bekering van Paulus, die handen wrijvend gestaan had bij deze gerechtelijke moord.

Helaas is het vervolgen van de kerk door de kerk een doorgaande lijn in de kerkgeschiedenis (Hand. 7 : 52). Wat moeten we doen, als we dit te ondergaan hebben? Aanvaarden dat we door veel verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk. En blijven bidden voor hen, die ons geweld aandoen. En bovenal vooral zelf zorgen niet te behoren tot de vervolgers van „rechtvaardigen”. Als iemand zijn broeder ziet zondigen, een zonde niet tot de dood, moet hij bidden en God zal hem het leven geven, zo zegt ons de apostel Johannes. Dat betekent niet vergoelijken van wat werkelijk verkeerd is. Dat betekent ook niet „ja” zeggen als er „nee” gezegd moet worden, of omgekeerd. Maar wij zullen de anderen niet dienen vast te spijkeren op hun daden, omdat de Heiland, toen ze Hem met spijkers aan het hout sloegen, de daders ook niet vastspijkerde op wat ze deden.

In het uur, als de grote verlating Gods op Hem afkomt, weet Hij te bidden en zo de naaste lief te hebben tot het einde.

En wie zelf weet te moeten leven van vergeving, bidt ook altijd om de vergeving voor de ander. Vergeef ons. Alle goed bidden is tegelijk ook steeds voorbede. En dit waarachtig christelijk bidden heeft een belofte.

Als Paulus met de dood voor ogen, en kennelijk ook wel als een getergd man aan Timotheus schrijft, dan zegt hij: bij mijn eerste verdediging heeft niemand mij bijgestaan, maar allen hebben mij in de steek gelaten. Maar hij weet ook te bidden, als navolger van de Heiland en als Stefanus, — het worde hun niet toegerekend. Daarbij dienen we dan te weten dat Paulus door verraad in handen van Nero is gevallen. Hij spreekt van boos opzet.

Zo lang we dit bidden niet kennen, kunnen we ook niet de goede strijd strijden.

Kerkelijk leven

VERSTAAT GIJ WAT GIJ LEEST?

VI

De uitleggers ook tijdgebonden

Nadat dr. Kuitert erop gewezen heeft dat de Bijbelschrijvers kinderen van hun tijd waren, spreekt hij ook over de tijdgebondenheid van de uitleggers. Dat is een goede zaak. Dat hij daarop wijst, n.l. En we willen die waarheid nu meteen maar eens toepassen op het voorafgaande. De schrijver van Genesis 1 heeft toen hij „God als schepper wilde verkondigen” dat gedaan als kind van zijn tijd: met de „kennisbagage” van zijn tijd. Daarom vertelde hij van een 'uitspansel', dat volgens K. helemaal niet bestaat en van een eerste ouderpaar, dat er nooit is geweest. Het is de man niet kwalijk te nemen, hij wist niet beter. En wanneer wij vandaag God als de schepper willen verkondigen dan moeten wij dat doen met de kennis-bagage van onze tijd en spreken over evolutie, cellen, atomen, enzovoort. Maar dat betekent, naar de eigen redeneertrant van dr. Kuitert, dat het dus helemaal niet zo zeker is of ze van ons over honderd of tweehonderd jaar of over tweeduizend jaar (als de Here dan nog niet is teruggekomen!) ook niet zullen zeggen: wat waren dat in de twintigste eeuw toch achterlijke christenen. Toen zij „God als schepper wilden belijden” spraken die mensen van evolutie. We moeten het hun maar niet kwalijk nemen, zij waren per saldo ook tijdgebonden.

Of staat die evolutie voor alle eeuwen vast?

Maar als dat laatste nu eens niet het geval is? Als er nu eens ná ons onderzoekers zouden opstaan, die de hele evolutietheorie ondersteeven gooien? Dan is dus ook dat spreken in termen als evolutie, cellen, atomen, chromosomen, hormonen, enz. ijdele verpakking van de boodschap geweest.

Het is dan achteraf beschouwd ook niet zo heel wijs geweest op die manier God als schepper te verkondigen.

Maar als de aarde dan nog staat in haar tegenwoordig bestand, dan zal dat oude verhaal van Genesis het nog doen; dan zijn er nog: licht en donker, dag en nacht, een hemel, die zich boven ons welft, land en water, planten en dieren, zon, maan en sterren, dan zijn er nog mensen en dan kan men die nog met de vinger aanwijzen en zeggen: Ziet, wie dit alles geschapen heeft! Door het Woord. En Psalm 8 zal het nog doen: „Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt. . . wie is de mens dat Gij aan hem gedenkt en het mens-kind, dat Gij het bezoekt. . .”

Veranderingen in de Schriftuitlegging

Daaraan denkt echter dr. Kuitert niet, wanneer hij schrijft over tijd-gebondenheid der uitleggers. Hij denkt aan het bericht van de 'zonnestilstand' uit Jozua 10 : 11 en 12 „Zon, sta stil te Gibeon en gij, maan in het dal Ajalon”. Hij herinnert er aan, dat deze tekst gebruikt werd om de beweringen van Copernicus en Gallilei te ontzenuwen. Toen dezen ontdekten hadden, dat de wisseling van dag en nacht niet een gevolg was van een beweging van de zon om de aarde, maar van de wenteling van de aarde om haar as beriepen de mensen, die daar niet aan wilden zich op die Schriftplaats: de aarde staat stil, de zon beweegt. Die Schriftuitleggers bleken dus „tijdgebonden”.

Is dat nu een zaak om zoveel ophef van te maken? Wij hebben ons door Copernicus en Galilei van hun gelijk laten overtuigen. Maar spreken niettemin nog van zonsopgang en zonsondergang, zeggen, dat de zon 's middags om plm. 12 uur in het zenith staat. De dichter Gezelle zong: De zonne rijst, 't gaan balken licht dwars door den koor”. Toegegeven — wij weten dat de werkelijkheid kosmografisch gezien, anders is. Maar voor de visuele waarneming is de zaak nog precies eender als in Jozua's dagen. En de zaak waar het in Jozua 10 om gaat, die is duidelijk. Die staat in vers 13 en 14: „En de zon stond stil

en de maan bleef staan, totdat het volk zich op zijn vijanden gewroken had. Is dit niet geschreven in het boek der Oprechten? De zon nu bleef staan midden aan de hemel en haastte zich onder te gaan omstreeks een volle dag. Een dag als deze is er noch vroeger, noch later ooit geweest, waar op de HERE zo iemand's stem verhoorde, want de HERE streed voor Israël.”

Dat laatste is niet voor misverstand vatbaar. Zó is de God van Israël. Zo: dat Hij als 't Hem belooft, de dag verlengt voor zijn volk. Dát geloven we toch? Dat is toch écht gebeurd? Het zou toch God onwaardig zijn om van zijn liefde en trouw te spreken door te verwijzen naar dingen, die niet gebeurd zijn? Wat er nu kosmografisch gesproken gebeurd is, dat is voor ons onnaspeurbaar en ondoordringelijk. Net als wat er nu, biologisch gesproken, gebeurde toen Lazarus uit het graf kwam. Maar de ondoordringelijkheid van het gebeuren heft de feitelijkheid er van niet op.

En wanneer prof. Kuitert met dit voorbeeld illustreert dat de uitleg van een Schriftplaats met de tijd veranderen kan, dan heeft hij in zoverre gelijk, dat in de loop van de tijd kan blijken dat men lange tijd in een of andere Schriftplaats heeft gelezen, wat er niet stáát, maar niet, dat er niet meer stáát wat er altijd gestaan heeft.

'Nieuw licht'

In aansluiting aan het voorgaande betoogt prof. Kuitert dat er door allerlei al of niet wetenschappelijke gegevens over mens en wereld nieuw licht kan vallen op de Schrift. Ook door nieuw Schriftonderzoek. Als voorbeeld noemt hij wat Paulus zegt over Adam in Rom. 5. Vele christenen menen dat hier toch wel blijkt dat Adam historisch is. Immers Paulus trekt daar telkens de lijn van vergelijking van Adam naar Christus. En — zo denkt de argeloze Bijbellezer — als Adam niet 'echt' is, dan is Christus ook niet 'echt' en als Christus historisch is dan is Adam het ook. (27)

Daar tegenover merkt Kuitert op:

„De waarheid van Jezus Christus en zijn werk komt dan te hangen aan de waarheid over Adam als eerste mens. Dat is bij Paulus niet het geval, ook niet in Rom. 5. Het is”, aldus prof. K., „ook bij ons niet het geval, hoogstens in onze leerstellige theorieën, maar niet in het daadwerkelijk geloof. Dat is niet afhankelijk van andere waarheden die eerst geloofd moeten worden. Niemand gaat in Jezus geloven nadat (en omdat) men hem eerst heeft overtuigd dat Adam heeft bestaan. Integendeel, het geloof begint bij het enige echte begin dat mogelijk is, n.l. bij wat ons verteld wordt door evangelisten en apostelen (en zó: door de kerk en door ouders of vrienden) over Jezus. Dat God zich in de weg van het werk van Jezus van Nazareth, in zijn lijden, zijn kruis en zijn opstanding heeft onthuld als redder van onze aarde — daarmee is het geloof begonnen, daardoor is het a.h.w. uitgelokt. Zonder deze boodschap was het niet geweest. Niet aan Adam, niet om een bijbelbeschouwing, maar om de boodschap van Jezus zijn de christenen christenen geworden.” (28)

Het wil ons voorkomen dat prof. Kuitert hier met onwerkelijke tegenstellingen werkt. Het is waar: God heeft de apostelen niet in de wereld gezonden om Adam, doch om Christus te prediken. En niemand wordt behouden door het geloof aan een Adam. Maar wanneer God Christus laat prediken dan is dat de boodschap van de historische Jezus, de Christus, gesproken — wat zijn mens-zijn betreft — uit David, uit Abraham, de zoon van Adam. Dan hebben we te doen met de Christus, Wiens komst, lijden, dood en opstanding (niet maar in onze leerstellige theorieën!) midden in de historie van het gevallen menselijk geslacht staan. Niemand komt tot het geloof in de Here Jezus Christus als de Redder der wereld nadat en omdat hij eerst geloofd heeft aan Adam. Doch ook niemand, die tot het geloof in de Here Jezus Christus kwam en toeneemt in de kennis van God, zonder dat hij God getrouw acht

óók als Hij spreekt van Maria en David en Abraham en Noach en . . . Adam.

Zó spreekt Paulus in Rom. 5. Om de rijkdom van Christus te prediken stelt hij dat door één mens de zonde in de wereld gekomen is. Dat de dood als koning geheerst heeft van Adam tot Mozes. Zo spreekt de apostel in heel dit hoofdstuk. Vers 15: de overtreding van die éne. Vers 16: het zondigen van één. Vers 17 idem. Vers 18: één daad van overtreding. Vers 19: de ongehoorzaamheid van één mens.

Jawel, zegt prof. Kuitert, maar het gaat in dat alles niet om de historiciteit van Adam, maar om Adam als 'leermodel'. En een leermodel behoeft niet een historisch bestaan gehad te hebben. Akkoord. Figuren uit de sprookjes van Moeder de Gans kunnen ook als leermodel gelden. Maar niemand zal het in zijn hoofd halen de domheden van Roodkapje of de zeven geitjes te achterhalen. Dat deed Christus met Adams overtreding wel! Dát betoogt Paulus in Romeinen 5. Hij schrijft dat de zonde geheerst heeft van Adam tot Mozes. Dat ziet op een begin- en in dit verband een eindpunt. Op het standpunt van prof. Kuitert een niet-historisch begin- en een historisch eindpunt. Ik ben volkomen ernstig: het doet me denken aan zo iets als: van Roodkapje tot stadhouder Willem V . . .

Ik denk hier aan 1 Corinthen 15: „Want, dewijl de dood er is door 'n mens, is ook de opstanding der doden door 'n mens. Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden.” Het is duidelijk dat de apostel hier niet betoogt: Adam was een historisch persoon. Maar wel heeft hij het hier over de oorsprong van twee historische feitelijkheden: a) dat allen sterven; dat allen zullen levend gemaakt wor-

G. VISEE

den. Het eerste, a, heeft zijn oorsprong in Adam; het tweede, b, zijn oorsprong in Christus. Zou de dood als historische macht zijn oorsprong hebben in een niet-historische Adam? 'In' een niet-historische Adam sterven, 'in' een historische Christus straks opstaan?

Abel . . .

Laat ik nog een voorbeeld noemen.

Van Adam tot Abel is maar één stap.

De Here Jezus Christus noemt Abel in een historische tijdsaanduiding, net als Paulus in Rom 5 : 14 Adam en Mozes. Hij spreekt van „al het onschuldige bloed, dat vergoten werd op de aarde, van het bloed van Abel, de rechtvaardige, tot het bloed van Zacharia, de zoon van Berechja, die gij vermoord hebt tussen het tempelhuis en het altaar.” In deze woorden van de Heer is sprake van een historische periode: van Abel tot Zacharia. Van concreet vergoten bloed: dat van Abel en dat van Zacharia. Van bloed dat écht gewroken zal worden aan Israël door God. Al is het de Here Jezus er niet om te doen in het licht te stellen dat Abel historisch was, Hij gaat duidelijk met zijn hoorders van die historiciteit uit. Zij is de vooronderstelling, de Voorafzetting van hetgeen Hij zegt.

Ik denk aan Hebreë 11. Allemaal 'leermodellen'. Jawel, maar leermodellen uit de geschiedenis. Henoeh en Noach en Abraham en Sara en Izak en Jakob en Jozef en Mozes en het volk Israël en Rachab en Gideon en Barak, Simson, Jefta en David en Samuël en de profeten en . . . Abel, „die spreekt nadat hij gestorven is.” Hebr. 11 : 4. Zie ook 12 : 24.

Keren we nog even terug naar 1 Cor. 15. Daar schrijft Paulus, refererend aan Genesis 2: „de éérste mens, Adam, werd een levende ziel, de laatste Adam een levendmakende geest.” Hier schrijft de apostel dat de eerste mens Adam een levende ziel werd (hij ontving slechts een verliesbaar en door de zonde metterdaad verloren leven) de tweede Adam ontving in zijn opstanding niet slechts het leven terug, doch ook de macht anderen het leven te geven. In beide gevallen hangt toch de historische feitelijkheid aan historische personen?

Het begin der zonde

Prof. Kuitert wijst voorts op het verschil tussen Romeinen 5 : 12 e.v. en 1 Timotheus

2 : 14. De eerste keer vertelt hij dat de zonde bij Adam, de tweede keer zegt Paulus dat ze bij Eva begon. „Maakt Paulus er een spelletje van?” Neen, aldus prof. Kuitert, maar hier valt 'nieuw licht': de apostel gebruikt de Schrift op de manier van de rabbijnen: evenals deze gebruikt hij Schriftplaatsen voor zijn eigen doel. Het is geen wonder: niet zonder trots verhaalt de apostel dat hij hun leerling is. Hand. 22 : 3; 23 : 6; 26 : 5. Dat „niet zonder trots” kunnen we er, dunkt me, wel aflaten. In Hand. 22 verhaalt Paulus dat hij een echte Jood is geweest, leerling van Gamaliël. Hij had in het Jodendom diepe wortels en er is heel wat nodig geweest om hem daarvan te verlossen. Dat is — vers 6 — gebeurd: „Maar het gebeurde mij...”. In Hand. 23 : 6 vertelt Paulus aan de joodse raad: „ik ben een Farizeër, ik ben een zoon van de Farizeëen, ik sta terecht om de hoop van de opstanding der doden.” De apostel sprak hier niet trots van zijn farizeese kom-af. Hij was handig en wierp een twistappel tussen zijn rechters. Calvijn spreekt hier rustig van een 'kunstgreep'. En in Hand. 26 : 5 in de rede voor Agrippa, staat de zaak niet anders. Ook daar is van trots op zijn afkomst geen sprake. Integendeel: hij vertelt dat God hem daarvan heeft bekeerd.

Zo zou Paulus in Rom. 5 zùs en in 1 Tim. 2 : 14 zó spreken omdat hij nog echt een farizeese manier van bijbelverklaring had. Noch in het éne, noch in het andere geval bedoelde hij historie te verhalen. In dat geval zou Rom. 5 (bij Adam begon de zonde) met 1 Tim. 2 in (het begon bij Eva) strijd zijn. Het was slechts zijn bedoeling Adam als leermodel te doen optreden. (29)

We geloven er niets van.

In beide gevallen ontkent de apostel niet het historisch karakter van Adam en Eva en hun (!) val in de zonde. De zaak ligt anders. Het verhaal in Genesis vertelt ons dat de zondeval van onze voorouders in twee stadia verliep. Eerst werd Eva door de duivel verleid. Doch dat was slechts het halve werk. Dat werk was voltooid, toen ook Adam, de hoofdpersoon in het (echte) drama viel: de verantwoordelijke man, die het gebod van God uit de eerste hand ontvangen had. Let men op de totaliteit van het gebeuren, dan is de zonde binnengedrongen bij Eva. In Rom. 5 let de apostel op de voltooiing van de zondeval. In 1 Tim. 2 : 14 op het begin er van. Men moet ook de woorden geen geweld aandoen. Doet men dat wel, dan zou men in 1 Tim. 2 : 14 ook wel kunnen lezen dat Adam nooit gezondigd heeft: „En Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door verleiding in overtreding gevallen.” Het is duidelijk Paulus' bedoeling niet Adams overtreding te ontkennen. De plaats doet even denken aan Jezus Sirach, 25 : 29 „Van de vrouw is het begin der zonde en om harentwil sterven wij allen.” Doch zo hatelijk schrijft Paulus niet.

Een ander voorbeeld van zulk een Schrift-uitlegging en Schriftgebruik op de manier van de Farizeëen geeft Kuitert met verwijzing naar 1 Cor. 10 : 4. Daar zegt Paulus dat alle Israëlieten een zelfde 'geestelijke spijs' hebben gegeten en eenzelfde 'geestelijke drank' hebben gedronken in de woestijn „want zij dronken uit de rots, die met hen mee ging, en die rots was Christus”. Prof. K. merkt op: van zulk een meewandelende rots lezen we niets. „Maar we lezen daarvan wel in de dikke verhalenboeken van de rabbijnen! Zij hebben om te kunnen verklaren dat (na Ex. 17) in Num. 20, 7-13 en 21, 16-18 wéér van 'water uit de rots' gesproken wordt, eenvoudig gezegd dat de rots dus was meegetrokken door de woestijn.” En dan gaat prof. Kuitert aldus verder: „Van de rabbijnen heeft Paulus deze voorstelling van zaken overgenomen, want bij dit rabbijnse onderricht was hij immers groot geworden.” En dan komt het: „Was dit voor Paulus werkelijk historie? Zo ja, moeten wij dan ook aan nemen, dat er werkelijk een meewandelende rots was, omdat Paulus het zo zegt, ook al weet het Oude Testament er verder niets van? Of kunnen we zeggen dat iets voor Paulus historisch kan zijn in de zin van: echt gebeurd, maar voor ons hoeft dat dan nog niet het geval te wezen? Of ligt het nóg eenvoudiger, en kunnen we zeggen, dat de vraag naar het historisch of niet-historisch voor Paulus hier geen kwestie was, omdat hij het verhaal — alweer — in dienst stelde van zijn onderwijs over Jezus? Dat laatste zal wel het geval geweest zijn.”

Dat laatste zal wel...

Maar aan deze onzekerheid verbindt prof. Kuitert gewichtige dingen: de historiciteit van het verhaalde wordt aan deze zaak opgehangen.

Bezien we de tekst dan blijkt dat de apostel om de Corinthiërs te waarschuwen voor afval van God een 'leermodel' gebruikt. Doch dat 'leermodel' is een stuk historie, in Israël vermaard. Hij herinnert aan het feit dat de vaders allen onder de wolk (kolom) waren, allen tot één gemeenschap met Mozes gedoopt zijn bij de doortocht door de Rode Zee. Let op dat 'gedoopt', een echt Nieuwtestamenteisch term!, die doe vermoeden dat Paulus het Oudtestamenteisch verhaal op Nieuwtestamenteische manier oververtelt, transposeert. Dat blijkt ook uit hetgeen volgt: ze hebben daar geen spijs gegeten en drank gedronken, écht voedszaam eten en écht lessend water, die geen natuurproducten waren maar die hun toekwamen door wonderen van God: het was daarvan een geestelijke spijs en een geestelijke drank. Dat 'geestelijk' is ook een typisch Nieuwtestamenteisch term. En dan komt de apostel tot de laatste term, waar hij komen wil. De Here heeft Israël uit Egypte verlost, onder de wolk door de Rode Zee gebracht, hun manna te eten en water-uit-de-steenrots te drinken gegeven om Hem, die toen met hen meetrok: de Engel des verbonds, die achter hen aankwam: Christus. En dan betreft de apostel in dat laatste (misschien, zo helemaal zeker is dat niet eens!) dat fabeltje van de rabbijnen: dat die watergevende rots achter de Israëlieten aantrok door de woestijn. Hij zegt: zij dronken uit de geestelijke steenrots, die achter hen volgde. Hij noemt dat rabbijnenverhaaltje en neemt er meteen een loopje mee; hij wijzigt het. Een steenrots achter Israël aan de woestijn door? Jawel! Maar dan niet een stenen rots, doch een geestelijke: Christus! Waarmee de apostel maar zeggen wil dat die vóórvaders niet anders dan het nakroost: de gelovigen van het nieuwe verbond, weldaden van Christus hebben ontvangen. En hij waarschuwt de Corinthiërs: weest niet als die voorvaders, die de Geestelijke weldaden, om Christus' wil ontvangen, met ondankbaarheid beantwoordden!

Paulus herinnert terdege aan historische feiten en gebruikt in dat relaas een metafoer, een beeld. Maar dat beeld, een speelse wending (de apostel Paulus had een speelse geest! Zie II Corinthe, Filémon!) neemt niet weg dat de apostel over historische feiten schrijft en geen ogenblik gedacht heeft aan een stenen zwerfrots in de Sinaïwoestijn.

Nog een voorbeeld: Galaten 4

Prof. Kuitert noemt nog een voorbeeld: de manier waarop de apostel omspringt met Hagar en de berg Sinaï in Galaten 4 : 21-31. Dat is volgens hem ook zo'n echt staaltje van rabbinistisch Schriftgebruik.

Is dat zo?

Ik betwijfel dat.

De apostel schrijft daar over de Judaïsten en de heidenchristenen. Die Judaïstische christenen wilden in Christus geloven... en onder de Wet van het Horebverbond blijven, althans aan bepaalde door de Wet voorgeschreven zaken, b.v. de besnijdenis vasthouden en de heidenchristenen dwingen zich te laten besnijden. Dat was de tegenstelling: de Judaïsten onder de wet, dienstbaar; de anderen in de gemeente zonder de Wet, vrij! En dan zegt Paulus: eigenlijk is dat binnen de gemeente niets nieuws: het was al zo binnen Abrahams tent. Jullie, Judaïsten, wilt zo graag onder de Wet, onder Mozes zijn. Maar dan moest ge eens beginnen de boeken van Mozes beter te lezen. Abraham had twee soorten van zonen; één de zoon van de slavin, Hagar, de ander de zoon van een vrije vrouw Sara; de één een slaaf, de ander een vrije zoon. En daar zit wat in: dat zijn dingen, die een andere betekenis hebben; zo is het nóg in Abrahams nakroost (3 : 29) is er nóg tweerlei soort. Wie nú nog onder de bedeling van de berg Sinaï blijft, is Hagars kroost, slaafs, dienstbaar; maar wie een kind is van het hemelse Jeruzalem, door het geloof in Christus, is vrij van de Wet van Mozes. De apostel doet hier niet meer dan een zeer werkelijke vergelijking maken tussen Hagar-Ismaël, Sara-Izaak aan de ene en de judaïstische christenen — de christenen, die vrij van de Wet uit

TE BERDE

In het vorige nummer van ons blad hebt u een advertentie kunnen lezen van de uitgeverij Wesdijk en Liebeek dat in de reeks „De Voorzeide Leer” thans verschenen is deel Ic, dat handelt over Numeri en Deuteronomium, van de hand van ds. C. Vonk. Daarmee is de behandeling van de vijf boeken van Mozes afgesloten. In voorbereiding zijn de delen Id, de Profeten, Ie, de Geschriften, If, Het Nieuwe Testament. Het is langzamerhand een indrukwekkende rij boeken die ds. Vonk heeft geschreven. De toelichting op de catechismus, wat in deze reeks het eerste boek was dat van zijn hand verscheen, is reeds lang uitverkocht. Een vraag, die direkt opkomt: waarom verschijnt er geen tweede druk?

Naast de toelichting op de catechismus is in twee delen verschenen een toelichting op de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Dat is nog wel te koop. Zonder overdrijving kunnen we wel zeggen dat onder de Vrijgemaakte predikanten niemand is geweest die zo zeer bijgedragen heeft aan het schriftuurlijk verstaan van onze belijdenis dan ds. Vonk. Een eresaluut komt hem hiervoor toe.

Dat geldt evenzeer van de boeken, die hij nu bezig is te schrijven over de H. Schrift. We lezen

„Wel van levensbelang voor ieder mens is de dagelijkse omgang met de Bijbel, waarin het leven is, immers de inhoud is Jezus Christus, Zaligmaker van zondaren en Licht der wereld. Jezus Christus Die tot ons komt in het gewaad der Schriften. De omgang met de Bijbel te bevorderen is de wens van Auteur en Uitgeefster.” We kunnen ook weer zonder overdrijving zeggen dat ds. Vonk en de uitgeefster daarin geslaagd zijn. Natuurlijk, wie die boeken leest zal hier en daar wel eens een vraagteken zetten. Bij welk mensenwerk zou men dat niet doen? De schrijver maakt er in ieder geval geen bezwaar tegen. Maar de verdienste van zijn boeken is dat ze inderdaad dienen. Dienen tot het beter verstaan van de Schriften. Ds. Vonk weet duidelijk te maken dat al de Schriften spreken van God, die de God des levens is en Die het onvergankelijk leven aan het licht heeft gebracht. Hij is ook in zijn schrijven voor alle dingen dienaar van het Goddelijk Woord.

Wat veel recensenten is opgevallen is dat ds. Vonk de gave heeft de dingen duidelijk en zelfs „sappig” te zeggen, zoals een recensent schreef. Maar er dient direkt aan toegevoegd te worden dat deze benijdenswaardige gave gepaard gaat met een grote kennis van zaken. Wie ook de moeite neemt om de noten te raadplegen komt wel eens tot de verzuchting: zou er nu wel iets over het onderwerp, dat ds. Vonk bespreekt, geschreven zijn, dat hij niet gelezen heeft? Er schuilt een ontzaglijke hoeveelheid kennis en een groot „wetenschappelijk” arsenaal achter deze „sappige” wijze van schrijven. Wie ook maar enig verlangen kent om ingeleid te worden in de kennis van de Schriften, en van de belijdenis, kan bij deze boeken terecht.

—o—

Ik bezocht aan het eind van de dertiger jaren eens een predikantenconferentie, waar gesproken werd over de moeite, die er toen waren in onze kerken. Een van de mannen, die op die vergadering sprak zei toen — ik citeer uit mijn herinnering — „we moeten ons niet zo druk maken over nieuwe opvattingen, want deze jongens hebben nu eenmaal meer en betere commentaren dan wij hadden. Vanzelf dat ze ook wel eens iets zeggen waaraan wij niet gewend zijn.” Dat was op die vergadering een „lachertje”. Men vond de toestand veel te ernstig — afwijking van gangbare meningen — om de jongeren hun gang te laten gaan. Ds. Vonk behoort bij de jongeren van toen. Er was werkelijk een reformatorisch herleven. Wat opvalt als men nadenkt over die tijd, is dat alle vernieuwing zijn oorzaak vond in lezen van de H. Schrift. Exegese, exegese, exegese om het met Karl Barth te zeggen. De nu intussen oudere generatie heeft daarin veel werk verzet. Zijn anderen hun krachten gaan verteren in veel kerkelijk getwist, ds. Vonk is gebleven bij de exegese. Dat wil zeggen: is gebleven bij het pogen de Schriften te verstaan. En dat zal langer invloed hebben dan veel ander geschrijf. God geve hem de gezondheid en de krachten om de reeks af te maken.

AMELINK

(vervolg op pag. 338 - 2e kol. bovenaan)

H. L. BOGAARD

VIETNAM,

het 'Land van de Kleine Draak'

(9)

In Frankrijk werd van de lagere school af niemand ooit ingelicht over het kunstmatig karakter van „Indochina”... Er werd de toekomstige staatsburgers nimmer uitgelegd dat in drie van de vijf deelstaten van Indochina één volk leefde en dat daar één taal gesproken werd... Er werd wijselijk nooit aan herinnerd, dat de „Annamieten” vóór de Franse verovering één nationale staat gehad hadden. En de traditionele naam van dat land en van deze natie — Vietnam — werd nooit vermeld in al onze schoolboekjes voor lager, middelbaar en hoger onderwijs.

Jean Chesneaux, Frans Indochina-deskundige, 1955)

Het is onmiskenbaar, dat er door het zo juist gesignaleerde ontbreken van wezenlijke interesse een gevaarlijke sfeer groeit, waarin *mythen* welig kunnen gedijen: de mythe van het exotische Oosten, van de passieve, indolente inlander en vooral ook, de mythe van het gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel 'ginds'. Juist tengevolge van het feit, dat de doorsnee-politicus ongeïnteresseerd was in de koloniale problemen, én van de extra-complicatie, dat een echte deskundige meestal geen politicus was, bleven de werkelijk-geïnteresseerde belanghebbenden een vinger in de pap houden.

Heel in het kort ligt hier al tendele de verklaring voor de omstandigheid, dat én in Algerije, én in Indonesië én in Kongo én in Vietnam de onafhankelijkheid uiteindelijk alleen is terug te voeren tot krachten, die van die koloniën-zélf uitgingen, niet van het moederland.

Oorlogen beginnen door onverstand en eindigen in ellende. (Victor Hugo)

„In de twaalf jaar tussen het aftreden en de terugkeer van De Gaulle heeft Frankrijk 25 verschillende kabinetten gehad, waarbij 18 minister-presidenten waren betrokken.” Het langste van die kabinetten duurde 16 maanden... Het deed allicht de toch aanwezige positieve bedoelingen, die men ten aanzien van de koloniën had, geen goed. Het was wáár, dat De Gaulle van de Federale Unie, waarin hij het imperium had trachten te herscheppen, een werkelijke eenheid had willen maken, volgens de nieuwe grondwet „gebaseerd op gelijkheid van rechten en plichten, zonder onderscheid van ras of religie”. De echte macht bleef echter toch bij de regering in Parijs en bij de gouverneurs in de koloniën berusten.

En zo is het te begrijpen, dat de nationalistische bewegingen, in strijd met het gangbare beeld, dat men van „de inlander” had, zelfbewust en vol energie uit de tweede Wereldoorlog te voorschijn waren gekomen. Die 'inlander' was niet meer van zins, zich voortaan bij alles, dat hem uit de verte werd gedecreteerd, neer te leggen. Het kostte — wat Vietnam betreft — Frankrijk dan ook wel veel: na het onvergeeflijke bombardement van Hanoi bleek het nodig, de sterkte der Franse troepen in Vietnam van lieverlee op te voeren, tot het financieel haast niet meer te dragen maximum van 200.000 man. Waarvan het merendeel uit Afrika afkomstig was, en een

verontrustend groot aantal uit oud-S.S.'ers bestond.

Het waren de maanden, kort voor mei 1954, dat de radicale Pierre Mendès-France (P.M.F.) telkens weer hamerde op de noodzaak, aan deze oorlog een einde te maken, zo gauw mogelijk. Hij kreeg zijn kans, na de treurige eindfase van Dien-Bien-Phoe.

Dat was een Franse nederlaag, dat wel; maar overigens was de oorlog allang verdaagd in een stadium, waarin China, Rusland en de Verenigde Staten minstens, evenveel, zo niet meer, belangstelling waren gaan tonen voor de zaken van 'Indo-China'.

Vanzelfsprekend trad het Franse kabinet al weer af; „P.M.F.” werd formateur. Weliswaar gaf niemand hem ook maar een schijn van kans; maar hij wist — hoe, begreep geen sterveling — met een volkomen nieuw team voor de dag te komen, én met omlinjende ideeën: „Ik gun mijzelf de tijd tot 20 juli”, zei hij half juni!, „heb ik dán de kwestie-Indochina niet weten op te lossen, dan ga ik heen”.

En het ultimatum, dat hij zichzelf had gesteld, werd nagekomen. Op 21 juli tekende men in Genève het bereikte akkoord.

—o—

Weinig 'gloire'

De afsluiting door deze *Conferentie van Genève* was niet erg roemrijk. De oorlog had aan 92.000 Franse soldaten het leven gekost, er waren 114.000 gewonden, en de kosten beliepen meer dan 3.000 miljard francs...

Frankrijk zal Vietnam ontruimen, binnen een periode van 300 dagen.

De verdeling — naar het voorbeeld van Korea, van midden-Europa, van Berlijn! — langs de 17e breedtegraad blijft „voorlopig” gehandhaafd: het Noorden onder Ho Tsii Minh, het Zuiden onder Bao Dai. „Voorlopig”, want in de loop van 1956 zullen er *algemene verkiezingen* moeten gehouden worden. Daarbij zal er een gezamenlijke regering tot stand moeten komen voor een opnieuw *ongedeeld en vrij Vietnam*.

—o—

De rol, die de Amerikanen totzover speelden, was er één achter de schermen van de Geneefse Conferentie, maar, zoals ze zelf verklaarden, wel een zeer belangrijke.

De eigenlijke overeenkomst werd dus gesloten tussen Hanoi, communistisch China en

de U.S.S.R. enerzijds, Frankrijk anderzijds.

Washington zal „elke daad van agressie als in strijd met het verdrag zeer ernstig opnemen en beschouwen als een ernstige bedreiging van de internationale vrede en veiligheid”. En, ten aanzien van de hereniging van Vietnam zal het hetzelfde standpunt innemen, als ten aanzien van andere „naties, die nú tegen hun wil verdeeld zijn” (gedoeld wordt met name op Duitsland en Korea) — en dat gaat ook thans nog op. De U.N.O. zal het toezicht moeten uitoefenen bij de straks te houden vrije verkiezingen; die kunnen aldus een middel vormen, om het volk van Vietnam *in vrijheid te laten beslissen, of het werkelijk hereniging wenst of niet*.

In het jaar van „Genève” begint Amerika steeds duidelijker zijn steun te verlenen aan de regering van Zuid-Vietnam. Eén clause van het Geneefse Verdrag behelsde het absolute verbod van agressie over-en-weer. Op grond daarvan verplicht president Eisenhower zich, tegen het eind van 1954, tot economische steun aan het nieuwe regime van Saigon; een steun, die overigens vooralsnog royaal binnen de limieten van het Verdrag van Genève blijft.

Nieuwe nationale eenheid onder Diem

In dezelfde maand, dat het Verdrag van Genève werd gesloten, installeerden de Fransen op het nippertje nog even de felle nationalist Diem als premier in Zuid-Vietnam. Hoewel zij niet geloofden, dat hij enige kans maakte, hoopten ze toch door zijn optreden nog een zeker uitstel te kunnen winnen, om zich op die manier misschien ietwat eleganter uit de warboel van Vietnam terug te kunnen trekken.

Bovendien zat er een onmiskenbare aan drang van Amerikaanse zijde achter deze benoeming. Dat blijkt wel uit de rol, die Washington al in september 1954 speelt in Manilla. Daar weet men een aantal Zuid-Aziatische staten aan de conferentietafel te krijgen, die tesamen *het ZOAVO-verdrag* sluiten (d.w.z. de Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie, een term, vergelijkbaar met de NAVO, die al evenmin strikt tot het éne werelddeel beperkt blijft). In het begin van 1955 onderschrijft de Amerikaanse Senaat deze besluiten, met een stemmenverhouding van 82 tegen 1!

Zuid-Vietnam wordt in het ZOAVO-verdrag uitdrukkelijk als *'protocolstaat'* vermeld, hetgeen inhoudt, dat de partners zich verplichten, om — bij een gewapende — aanval gezamenlijk in actie te komen; en evenzeer zich zullen beraden op geëigende maatregelen, wanneer er agressieve daden door „subversieve elementen” worden gemeld.

Dit betekent een min of meer automatisch overnemen door de U.S.A. van de militaire hulpverlening aan Zuid-Vietnam.

De sfeer van die dagen werd sterk bepaald door een waarschijnlijk niet ongegronde vrees voor een gesloten communistisch blok. Dat wordt duidelijk aangetoond door de vrijwel unanieme steun door het Amerikaanse volk én door de volksvertegenwoordiging aan de daareven genoemde maatregelen.

We moeten Vietnam ook niet als geval apart zien; het beleid van de Amerikaanse regering betrof héél Zuidoost Azië, hoe verdeeld de meningen in de onderscheiden staten ook waren inzake het accepteren van Amerikaanse steun, inzake het al of niet accepteren van enigerlei band of associatie. Van een echt-Amerikaans beleid kon in die dagen alléén sprake zijn in Thailand, op de Filippijnen en in de paar gebieden van het oude Indo-China, die nu niet-communistisch konden heten: Zuid-Vietnam, Laos, Combodja.

„Uiteindelijk voelde men, dat het er eigenlijk om ging, of de Verenigde Staten zich meer rechtstreeks moesten inzetten voor de veiligheid van Zuidoost Azië en voor het be-

staan van de veelal nog jonge staten, die na de Tweede Wereldoorlog waren ontstaan."

- Gevaar voor agressie achtte men zeer reëel aanwezig; deze overweging was reeds primair voor het beleid van Eisenhower.
- De kettingreactie, die men vreesde bij een geslaagde agressie door Noord-Vietnam of China, zou in heel Zuid-Azië een communistische invloedssfeer kunnen brengen, waardoor de volkeren in een toestand van horigheid, misschien wel slavernij zouden komen te verkeren.
- De nog overblijvende reden, die de regering in de U.S. zag, was het motief van de morele plicht, die men had, om de jonge naties te steunen in de uitoefening van hun recht van bestaan, en bij hun ontwikkeling in politiek en economisch opzicht, hoe gebrekkig die ontwikkeling waarschijnlijk aanvankelijk ook zou verlopen.

Toch geen verkiezingen

Er is ontzaglijk veel geschreven over de kwestie van de verkiezingen, die volgens 'Genevè' binnen twee jaar zouden moeten plaatsvinden.

Twee dingen vallen daarbij op: ondanks de pessimistische vooruitzichten van 1954 blijkt twee jaar later, dat Zuid-Vietnam wél op eigen benen staat, en dat het heeft bewezen, een geschikt klimaat te kunnen bieden voor de ontwikkeling van een gezond, niet-communistisch nationalisme; — het ligt zeer beslist niet in de lijn der verwachtingen, dat Noord-Vietnam ooit enige vorm van toezicht of van een vrije meningsuiting zal tolereren. Juist in die beide jaren, 1955 en 1956 had Noord-Vietnam een periode van dermate brute onderdrukking doorgemaakt, dat er, laag geschat, circa 50.000 politieke tegenstanders van het regime eenvoudig waren geliquideerd. Een lange stroom vluchtelingen, in meerderheid samengesteld uit rooms-katholieke christenen, kwam naar het zuiden, vergrootte de toch al zo moeilijke problemen van de economische (weder)-opbouw daar in ernstige mate.

Het is niet onbegrijpelijk, dat Diem onder zulke omstandigheden weigerde, zijn steun aan de bedoelde verkiezingen te geven. Waarin hij werd gesteund door de Verenigde Staten.

De senator van Massachusetts, John F. Kennedy, verwierp in scherpe bewoordingen het houden van verkiezingen, die „duidelijk waren vervalst en van te voren gesaboteerd en die ons worden opgedrongen door hen die ons nú aan een afspraak willen binden, die zichzelf allang hebben geschonden."

Wellicht is het verstandig, ditmaal te eindigen met een rake opmerking van prof. Hans Morgenthau:

„Feitelijk was het artikel over vrije verkiezingen, die uiteindelijk de oplossing moesten brengen voor het probleem Vietnam, een formule om te verdoezelen, dat de standpunten van het communisme en het Westen onverzoenlijk waren — geen van beide partijen kan zich namelijk neerleggen bij een overheersing van geheel Vietnam door de andere partij. *Het was een camouflage voor het feit dat de militaire demarcatielijn onherroepelijk tevens de politieke scheidingslijn zou worden.*"

De volgende keer hoop ik te laten zien, op welke manier de strategen van Noord-Vietnam erin hoopten (hopen) te slagen, inderdaad die overheersing van geheel Vietnam te verwezenlijken. (wordt vervolgd)

Zaltbommel, 28 januari 1969.

D. W. L. Milo

Gebed van een Jood

o—o

Toen de Duitsers in 1939 Polen binnenvielen, stonden de Poolse Joden ten dode opgeschreven. Wij in Nederland kenden die Poolse Joden, althans van uiterlijk. Ze kwamen tussen de beide wereldoorlogen dikwijls in ons land, sober gekleed in lange grauwe jassen, dikwijls blootsvoets en altijd met lange rouwbaarden. Ze zagen eruit als bedelmonniken en wij kregen de indruk, dat ze inderdaad onder de welgestelde Nederlandse Joden een jaarlijkse inzameling hielden voor de behoeftige kolonie in Polen.

Die kolonie moet wel hoofdzakelijk in Warschau hebben gezeteld. Daarom stelden de Duitsers, bij hun systematische aanpak van het „Jodenprobleem" op 15 november 1940 te Warschau een ghetto in: ze dwongen de bewoners een stenen muur rondom deze jodenwijk te bouwen. De muur voltooid zijnde werden de poorten natuurlijk gesloten. Alle Joden ter plaatse waren opgesloten in de door hen zelf gebouwde gevangenis.

Daarop volgde het tweede programmapunt. Binnen dit ghetto werden nu de vijfhonderd-duizend mensen stelselmatig vermoord. De methoden waren alleszins menselijk: de zieken werden „behandeld", de invaliden „verzorgd", de „misdadige elementen" werden verwijderd ter „bescherming" van de goedwillende bevolking, de rantsoenen werden drastisch verminderd „tot welzijn" van de gezondheid, en twee en een half jaar later was de bevolking tot een tiende teruggebracht. Elk stadium van deze operatie werd nauwkeurig in filmmateriaal vereeuwigd... door de Duitsers zelf!

Toen was het genoeg — meenden de 65.000 overgebleven Joden. Deze hadden nog de keus tussen de dood door uithongering, door vergassing, besmettelijke ziekten, verbranding of... door een wanhopige uitvalspoging. Alleen de laatste bood een theoretische kleine kans op overleving.

En inderdaad heeft van dit getal een half per mille het leven gered om het ons aan te zeggen. Maar vooraf zijn niet minder dan 56.000 Joden in enkele maanden gedood. Ongeveer 9.000 verdwenen voor goed in gevangenkampen. Slechts enkele tientallen ontsnapten door riolen, en wisten de Poolse partizanen te bereiken. Enkelen daarvan hebben de massamoord ten slotte overleefd. Onder deze laatsten de in Engeland levende Alexander Bernfes, die een documentaire samenstelde over het ghetto van Warschau en zijn bewoners. Hij gebruikte daartoe het door de Duitsers gemaakte film- en fotomateriaal. *)

o—o

De fatale opstand in het ghetto van Warschau is gedateerd op 19 april 1943. Het was de dag van het Joodse paasfeest, de herdenking van de exodus uit Egypte. Onder de bezielende leiding van zionistische idealisten werd de onmogelijke strijd begonnen. Met zelfgemaakte handgranaten en wat gestolen revolvers ging het tegen de tanks, kanonnen, vlammenwerpers en mitrailleurs van de SS-troepen. Huis na huis werd in brand gestoken, riool na riool werd uitgerookt, straat na straat viel in handen van de onverbiddelijke Duitsers. Wie zich overgaf moet wel ter plaatse zijn afgemaakt. Reeds na enkele weken kon de SS-generaal tevreden rapporteren: dat het ghetto van Warschau niet meer bestond. Zijn naam? Jürgen Stroop. Onthoudt u die naam? Deze blijft aan het Gebed van een Jood gekoppeld als Pilatus aan het Credo.

Vlak voor het doek viel in dit ghetto, bij de laatste groep Joden, een Jessel Rakover. Hij vócht niet alleen — hij bad ook. Hoe bestaat het. Op de dag van het eindgericht, toen iedere levensminuut een vermogen waard was, toen zijn gehele gezin al was uitgemoord, toen de vlammenwerpers zijn straat inreden en de lucht verpest was van rook, lijkenlucht, kruitdamp en benzinstank — nam Jessel Rakover de tijd om zijn testament op te maken. In het aangezicht van de dood dacht hij aan hen, die dit gericht zouden overleven. Een ogenblik voor hij de Almachtige ging ontmoeten — krabbelde hij zijn menselijke gedachten op een stukje papier. Met potlood en papier legde hij zijn harteschreeuw tot de God des levens vast in een document dat, scherper dan de authentieke films, laat zien waar het geloof bij zware beproeving toe komt. Jessel Rakover rekende af met zichzelf en met zijn God, voor hij zijn gebed in een fles over de muur van het ghetto wierp. Voor hij de genadeloze dood inging. **)

SJMA JISROEL Hoor, Israël

- (1) Ik ben er trots op, een Jood te zijn, niet ondanks alles wat de wereld mij aandoet, maar juist óm al datgene, dat de wereld mij aandoet.
- (2) Ik ben er trots op, een Jood te zijn, omdat het een kunst is een Jood te zijn, omdat het moeilijk is een Jood te zijn.
- (3) Ik geloof dat Jood-zijn betekent: vechten, eeuwig tegen de aanstormende misdadige menselijke stroom inzwemmen.
- (4) Ik ben gelukkig te behoren bij het ongelukkigste volk ter wereld, welks leer de verhevenste en schoonste van alle wetten en zedelijke beginselen behelst.
- (5) Ik geloof in U, God van Israël, zelfs al hebt Ge alles in het werk gesteld om mij niet langer in U te doen geloven.
Ik geloof in Uw wetten, zelfs al kan ik Uw bestier niet goedkeuren.
Mijn verhouding tot U is niet die van een slaaf tot zijn meester — maar eerder die van een leerling tot zijn leermeester.
Ik buig het hoofd voor Uw grootheid, maar zal de zweep niet kussen, waarmee Gij mij treft.
- (6) U zegt misschien dat wij hebben gezondigd?
Ook dat kan ik begrijpen.
Maar ik zou toch graag van U willen vernemen:
is er één zonde op de wereld, die een straf verdient, zoals wij die hebben gekregen?
- (7) U voert aan, dat U het onze vijanden zult vergelden?
Daarvan ben ik overtuigd.

Vergelden zonder genade?

Ook daaraan twijfel ik niet.

Maar ik zou toch van U willen weten:

is er één straf ter wereld,
die de misdaden, tegen ons begaan,
kan vergelden?

- (8) Ik zou U willen zeggen:
dat op dit ogenblik
— meer nog dan in enige voorgaande
periode
van onze eeuwige doodsstrijd —
wij, wij, de gefolterden, de
vernederden,
de levend begravenen, de levend
verbranden,
de beledigden, de bespotten,
wij, vermoord bij miljoenen —
wij het recht hebben te weten:
tot hoe lang laat Ge dit toe?
- (9) Vergeef hen, die Uw naam hebben
ontheiligd,
die andere goden hebben aanbeden,
die onverschillig werden tegenover U.
U hebt hen zo zwaar gekastijd,
dat zij niet langer geloven:
dat U hun vader bent,
dat zij nog wel een vader hebben.
Ik zeg U dit, omdat ik in U geloof,
meer in U geloof dan ooit tevoren,
omdat ik nu zeker weet dat U mijn
God bent,
omdat U niet de God kunt zijn van
diegenen,
wier daden de gruwelijkste uiting
zijn van goddeloosheid.
- (10) Als U niet mijn God bent — wiens
God bent U dan?
De God van moordenaars?
- (11) Ik zegen en verheerlijk U,
echter louter en alleen omdat Gij
bestaat,
om Uw ontzagwekkende grootheid.
- (12) Hoogstens een uur zal het nog duren,
voor ik verzameld zal zijn
bij de rest van mijn gezin,
bij de miljoenen andere getroffen
van mijn volk,
in die betere wereld,
waar geen twijfel meer zal bestaan.
- (13) Ik sterf in vrede — maar niet tevreden;
vervolgd — maar niet geknecht;
verbitterd — maar niet cynisch;
een gelovige — maar geen smekeling;
een man, die God liefheeft —
maar niet op alles ja en amen zegt.
- (14) Ik heb God gevolgd, zelfs wanneer
Hij mij verstootte,
ik heb zijn geboden nagevolgd,
zelfs wanneer Hij mij ervoor sloeg.
- (15) Ik heb Hem liefgehad en ik
bemind Hem,
zelfs wanneer Hij mij neerwierp
ter aarde,
mij folterde tot de dood,
mij maakte tot voorwerp van schande
en bespotting.
En dit zijn mijn laatste woorden tot U,
mijn toornige God:
het zal U allemaal niet baten.
U hebt alles gedaan om mijn geloof
in U te beschamen,
maar ik sterf precies zo als ik heb
geleefd,
roepende:
- (16) Sjma Jisroel,
hoor, o Israël,
de HEERE is onze God,
en deze God is Een.
In Uw handen, o God, beveel ik mijn
geest.

(slot volgt)

*) De N.C.R.V. heeft deze aangrijpende documentaire per televisie uitgezonden op 25 april 1967; Albert van Dalsum heeft na afloop het „Gebed van een Jood” uitgesproken.

**) Bewaart u de tekst van dit gebed? U hebt die nodig bij het slotartikel.

(vervolg van pag. 335)

het geloof in Christus leven aan de andere kant.

En als in dat „dingen”, die een andere betekenis hebben, een 'diepere zin' een trekje van rabbinistische Schriftverklaring zit (als!) dan gebruikt de apostel deze wijze van doen om de Judaïsten koek te geven van hun eigen deeg, hen met hun eigen wapenen te verslaan.

Hoe dat laatste ook zij: voor het betoog van prof. Kuitert levert het geen bouwstenen: de kwestie van de historiciteit is niet in geding; het gaat de apostel om de lès der historie.

—o—

IDEOLOGIE

„Voorts zij ieder beducht voor een vrijgemaakte restauratiegeest als vrucht van een onvruchtbare vrijmakings-ideologie (spatiëring van mij, A.).

Voor de Vrijmaking hadden we zo „onze kerken”, „onze” scholen, „onze” organisaties, „onze” toogdagen, „onze” partij, en „onze” jubilea.

Wij hebben mogen leren zien hoe in dat alles een groot brok wereldse levensstijl zich openbaarde. God beware ons er voor, dat we, onder afwijzing van deze zonden van vóór 1940, vandaag echter in dezelfde levensstijl zouden voort willen gaan, alleen dan „in het vrijgemaakte”.

God beware ons voor een Vrijgemaakte copie-geest, die alleen maar weet te restaureren, en de zin der reformatie niet kent. Het volk des HEEREN zoek naar de wetten des HEEREN en ga van Zijn duidelijk, geopenbaarde wil profeteren en getuigen zo van de Grote Bevrijder van het volle rijke mensleven. Wie in de geschiedenis der Vrijmaking ook gehoord heeft een gericht over een afvallig geworden kerkengroep, zal diepe bewogenheid kennen over hen, die (nog) niet verwaardigd werden zich vrij te mogen maken. En hij zal iets kennen van dat Paulinische verlangen, zelf „verbannen” te zijn, als dat kon dienen om de-tot-nog-toe-voorbijgeganen tot vrijmaking te leiden.”

Uit „Jeruzalem of Babylon”, door Joh. Lagendijk. Uitgave Groenedijk, Rotterdam. 1951!!

BOEKBESPREKING

Helmut Thielicke, **Hoe modern mag de theologie zijn?** Wageningen, 1968.

Helmut Thielicke, hoogleraar in de „systematische theologie” aan de universiteit van Hamburg, is doctor in de theologie en de filosofie. Hij is niet alleen een vermaard theoloog, maar ook een boeiend prediker.

Het hierboven genoemde boek bevat vier preken, die Thielicke voor 't eerst hield in de winter 1966/67 in de Michaëlikerk in Hamburg, in kerkdiensten op zaterdagavond, en daarna in de avondbijeenkomsten van de Duitse Evangelische Kerkendag in Hannover. De ondertitel luidt: Vier modellen van hedendaagse verkondiging.

De titels van de vier hoofdstukken zijn:

1. Hoe modern mag de theologie zijn? (over 1 Cor. 1:22-25 en 9:19-23); 2. Hoe betrouwbaar is de bijbelse overlevering over Jezus? (over Luk. 1:1-4 en 1 Cor. 15:3-8, 14, 19); 3. Verwondering over een wonderverhaal (over Matth. 8:18-27), 4. Wat moeten we denken van de bijbelse woorden over de toekomst? (over Matth. 24:1-14).

In een woord achteraf geeft de auteur ons een kijkje in het laboratorium. Hij ging bij het maken van deze preken uit van de gedachte, dat de huidige discussie in de theologie op de kansel ter sprake moet komen. Met nadruk schrijft hij: „Een theologie moet gepredikt kunnen worden, omdat ze zelf uit de prediking voortkomt.”

Thielicke wilde graag iets oriënterends zeggen over de meningsverschillen in de tegenwoor-

dige theologie en tegelijk zichtbaar maken, wat deze vragen betekenen voor ons geloof. Vier thema's stellen telkens een centraal punt van de discussie aan de orde. Daarbij heeft hij dan een tekst gezocht. Het kwam er op aan, exemplarische teksten te vinden, aan de hand waarvan de vragen beschreven konden worden.

Ik zou dan ook deze hoofdstukken geen preken willen noemen, maar: voordrachten over een bepaald thema uit de discussie over de moderne theologie aan de hand van een bijbelgedeelte.

Dat is tegelijk mijn hoofdbezwaar tegen dit boek. Wie het Woord bedient, predikt geen theologie. Bebiëning van het Woord van God vereist een permanente worsteling tegen de verzoeking om dat Woord te vermengen met menselijke, ook theologische, wijsheid.

Graag wil ik dit bezwaar adstrueren.

In het hoofdstuk over de betrouwbaarheid van de bijbelse overlevering over Jezus zegt Thielicke, dat de evangelisten de geschiedenis van de aardse Jezus niet anders kunnen zien dan in het licht van Zijn opstanding, en zo die geschiedenis als het ware van achteren naar voren lezen. De oergemeente ziet tegelijk de verhoogde Christus en de aardse Jezus. Daarom is ze onder geen omstandigheden bereid een mythe in de plaats van de geschiedenis en een nevelig hemelwezen in de plaats van de Nazarener te laten komen. Niettemin kan heel wat, dat ons als de woorden van Jezus is overgeleverd, niet in de strenge zin van het woord teruggaan op de historische Jezus, zodat een archivaris het voor onecht zou moeten houden. Maar dat wil nog niet zeggen, dat men het uit de duim gezogen heeft. Want het gaat om het antwoord van de gemeente op wat Jezus haar gezegd heeft en voor haar betekent. De evangelisten brengen belijdenissen.

Geen mythe in de plaats van de geschiedenis. Maar op blz. 14 spreekt Thielicke over de meest extreme vertegenwoordigers van de moderne theologie, die de woorden „geboren uit de maagd Maria, opgestaan uit de doden, opgevaren ten hemel...” niet meer opvatten als uitspraken van feiten, maar als symbolische chiffes (codes) en die beweren, dat in de taal van de „legende” en de „mythe” een diepzinnige waarheid over het leven is uitgedrukt, en dan schrijft hij: „Ook deze mensen zijn vroom. Ook zij willen bewaren. Ze zijn getroffen door de waarheden die dit merkwaardige oude boek bevat, en ze willen die niet prijsgeven. Dat wil ik juist als iemand, die over deze vragen anders denkt, graag uitspreken.”

Voor ieder, die iets van Thielicke gelezen heeft, is het duidelijk, dat hij over deze vragen anders denkt. Ook in dit boek staan prachtige passages. Maar het is ook duidelijk, dat hij tegen deze modernisten geen principieel verweer heeft.

Vanuit zijn „theologie” schrijft hij b.v. over Luk. 2:9-14: „Daarom zien de oude getuigen en wij met hen reeds boven Zijn geboorte de open hemel en horen zij de lofzang van de hemelse heerscharen.” De evangelisten ontdekken een plotseling tevoorschijnkomende heerlijkheid.

Met andere woorden: het is niet belangrijk, of werkelijk een engel de boodschap heeft gebracht en of de hemelse legerscharen boven het veld van Bethlehem zijn geweest. Nee, zo beschrijven de getuigen hun geloof. Het is hun antwoord op wat Jezus voor hen betekent. Maar God heeft door Zijn engel de boodschap van de geboorte van de Zaligmaker gebracht en door het hemelse heerleger Zijn heerlijkheid laten uitroepen. Dat is maar niet een verwerking van de vleeswording van het Woord door de getuigen, maar een openbaring van God aangaande Zijn Zoon. Die boodschap is tot de herders gekomen uit de hemel en dat engelenlied hebben ze met hun eigen oren gehoord.

In het derde hoofdstuk wijst Thielicke er op, dat het verhaal van het stillen van de storm in de hoofdlijnen bij de drie Synoptici (Mattheüs, Markus en Lukas) gelijk is, maar dat de hand van Mattheüs een speciale trek aanbrengt. Matth. heeft het verhaal namelijk ingevoegd in het kader van de „navolging”. Bij Markus en Lukas is het zo, dat Christus de golven gebiedt: Weest stil, en te midden van de stilte zegt Hij: Hoe zijt ge zo bevreesd? Bij Matth. is het net andersom: **Terwijl** het meer nog kookt en één Christus Zijn machtswoord spreekt, zegt Hij tot hen: Gij, kleingelovigen, waarom zijt ge zo laf? Dat past bij het kader van de navolging: het geloof wordt al van de discipelen gevraagd, als ze niets zien dan schuim en duisternis. Mattheüs gebruikt dit verhaal als een uitleg

en illustratie ervan wat het betekent, zich met alles wat men is en heeft, aan Jezus toe te vertrouwen. Het verhaal wordt tot een belijdenis. En hij eindigt deze „preek” met de woorden: „Niemand kan de geschiedenis van de Heer anders zien dan zo, dat hij zijn eigen geschiedenis ermee schrijft. Dat gedaan te hebben, is het geheim van de evangelisten.”

Het verwondert ons niet, dat in „Een woord achteraf voor theologische lezers” de auteur spreekt over de problemen, die ons bezighouden in de „Formgeschichte” en opmerkt, dat hij veel dankt aan het werk van zijn vriend Günther Bornkamm.

Want dit boek verraadt de invloed van de vormhistorische methode, die van de evangeliën zegt, dat ze geloofsgetuigenis geven aangaande Jezus.

Thielicke was blij met de vraag, die hem gesteld werd na de preek over de storm op zee: Wat doen wij predikers vandaag dan in principe anders dan wat Mattheüs ook gedaan heeft, toen hij het traditionele wonderbericht in het licht van de hele verschijning van Jezus plaatste, in het licht van de Opgestane en Verhoogde zelf? Die vraag had Thielicke namelijk graag willen losmaken bij zijn theologische toehoorders.

Bij die beschouwing past het ook volkomen, als Thielicke zegt: „Zuivere” verkondiging bestaat helemaal niet. Altijd is ze reeds gemengd met theologische reflectie. Mijn derde preek laat zien, dat en hoe dat al in de Evangeliën zo is. (Cursivering van mij, J.W.)

Dat komt ervan, als de theologie gaat heersen over het levende en blijvende Woord van God. Eén ding is voor de verkondigers van het evangelie nodig te leren: door het leven in en uit het Woord de taal van de Heilige Geest te spreken.

Verkondig het Woord!

Niet: een theologie.

Den Haag.

J. Waagmeester

INGEZONDEN

Mijn Genade zij U genoeg

In een van zijn brieven verhaalt Paulus onder andere van zijn persoonlijke probleem dat hem zozeer hinderde dat hij de Heere bad hem er van te verlossen. We weten niet wat zijn probleem was. We weten zelfs niets over de aard ervan. Wel staat vast dat het hem erg hinderde. Hij wilde er wel vrij van zijn. Zou dat niet prachtig geweest zijn als de Heere naar zijn gebed had geluisterd in die zin dat Hij de doorn uit zijn vlees had weggenomen? Dan zou Paulus zich onbelemmerd hebben kunnen wijden aan de prediking van Jezus Christus en dien gekruisigd. Niets zou hem dan hebben gehinderd. Dan zou hij heerlijk vrij zijn geweest. Zou dat de prediking van Paulus niet ten goede zijn gekomen? Gods wijsheid was anders. Mijn genade zij U genoeg Paulus.

De laatste tijd heb ik vaak moeten denken aan deze woorden van Paulus en aan het antwoord dat God hem gaf. Mensen verkeren vaak in omstandigheden dat er een doorn schijnt te zijn in hun vlees. Ik denk dan ook aan die kerken in Nederland die moeilijkheden hebben. Of aan predikanten die met wantrouwen worden tegemoet getreden in meerdere vergaderingen. Of predikanten die een gedeelte van hun gemeente hebben verloren. Soms zelfs praktisch de gehele gemeente. Predikanten die zijn geschorst en afgezet weten soms niet meer hoe het nu verder moet. Of gemeenten die buiten het verband van kerken zijn komen te staan voelen zich soms een beetje verloren. Ze horen toch eigenlijk 'nergens meer bij'. Dat kan een doorn zijn in het vlees. Er moet nu toch wel iets gebeuren. De kerken die in soortgelijke omstandigheden verkeren moeten nu wel contact opoemen en een soort nieuw verband aangaan. En dan liefst een zodanig verband waar niet weer dergelijke dingen kunnen gebeuren als in de laatste jaren zijn gebeurd. Predikanten die zijn geschorst of die een gedeelte van hun gemeente verloren besluiten op een zeker moment om maar synodaal te worden. Het geeft toch allemaal niets meer. Ik kan me een dergelijke gemoedstoestand wel indenken. Het is niet mijn bedoeling om dergelijke besluiten nu eens leker te becritiseren. Mensen zijn maar zwak.

Zelfs de schijnbaar streksten hebben soms de zwakste ogenblikken. Dan is er de doorn in het vlees. En die moet weg. Hoe dan ook. Zou dat nu niet prachtig zijn als er weer een bloeiend kerkelijk leven zou kunnen komen in een vernieuwd en verjongd kerkverband? Zouden we ons dan niet weer eens heerlijk kunnen wijden aan de prediking van Jezus Christus en dien gekruisigd? Dan zou er niets meer zijn dat ons hindert. Niets? Nu ja, bijna niets.

En Paulus is dat met U eens. Hij dacht ook zo. Die doorn in het vlees wilde hij zo graag kwijt. Hij worstelde erom met God. Maar God zei tegen hem: Paulus je spreekt naar je wijs bent. Ik acht het niet noodzakelijk dat die doorn van je weggenomen wordt zodat die je vlees niet meer pijn doet. In mijn wijsheid is juist plaats voor die doorn in je vlees. Mijn gang met jou is zo dat mijn genade je genoeg moet wezen. Paulus dacht zelf dat hij God beter kon dienen als God hem verlostte van wat hem zo bovenmate hinderde. God achtte echter die hindernis noodzakelijk voor Paulus. Ook in zijn ambtsuitoefening. Gods genade is het enigste dat tellen moet voor Paulus.

Deze woorden zou ik gaarne aanbevelen in de overweging van mijn broeders en zusters in mijn oude vaderland. Ik weet dat ze het soms zo moeilijk hebben. Echter in het licht van Gods genade wegen ze niets meer. Mensen zoeken naar een uitweg uit moeilijkheden. Gods weg is vaak de weg van de moeilijkheden. En zijn uitweg komt vanzelf. Mijn genade zij genoeg.

Winnipeg (Canada)

E. ter Mors

„Informatie”: nieuw periodiek over cultuur en samenleving

Na het eigen huis, in september jl. betrokken, heeft de Stichting Christelijk Cultureel Studiesentrum nu ook een eigen blad. In fleurig-oranje omslag is zojuist het eerste nummer van „Informatie” verschenen.

Door middel van deze uitgave wil het Christelijk Cultureel Studiecentrum het contact met de vele geïnteresseerden intensiveren, maar bovenal een bijdrage leveren aan de bezinning in christelijke kring over de uitdaging, die in de moderne cultuur tot ons komt.

Het C.C.S. is een nog jonge stichting, maar heeft in enkele jaren van zijn bestaan al veel activiteit ontplooid. O.a. worden conferenties, bezoeken aan kunstenaars, studiedagen, contactbijeenkomsten voor kunstenaars, een toneelcursus, weekends voor scholen en exposities georganiseerd.

Het eerste nummer van „Informatie” vertelt over deze activiteiten en over de motieven en doelstelling van het C.C.S., dat een centrum wil zijn, van waaruit bezinning, steun en stimulans worden gegeven op het gebied van cultuur en kunst.

Het blad, dat een ten geleide van minister Klompé kreeg, bevat verder een serie artikelen die het thema „Kunst en samenleving” vanuit verschillende gezichtshoeken belichten.

De typografische verzorging is van Henk Krijger.

Wie door middel van „Informatie” wil meedenken over de ontwikkelingen en vragen m.b.t. cultuur en samenleving, kan zich als abonnee laten inschrijven bij het Christelijk Cultureel Studiecentrum, Geestbrugweg 42, Rijswijk Z.H.

De abonnementsprijs is f 5,— per jaar (4 nummers).

Geïnteresseerden kunnen desgewenst een gratis proefnummer vragen.

Geachte Heer Amelink,

De Rooms-katholieke cabaretier Fons Jansen heeft eens een gelovige tegen een brochure-verkoper van stichtelijke lectuur laten zeggen „Lieve juffr., ik geloof heus wel in een Hoger Wezen, maar ik krijg zo'n hekel aan zijn grondpersoneel”.

Naar analogie daarvan: ik geloof in God, onze troostende Vader, maar ik heb een beetje genoeg van zijn bladvullers in Opbouw.

Beste opbouwschrijvers, wat bent U allen verzuurd en vreugdeloos geworden. Waar is de humor, de vreugde, de zelfspot gebleven?

U polemiseert maar en schrijft bezorgde afscheidswaarden, liefst met wat venijn erin tegen synodaal wordende broeders.

Waarom zegt U niet: God zegen je, want daar kun je ook veel leren en geven?

met vriendelijke groet,
L. van Hulzen

De grap van Fons Jansen stamt, als ik me goed herinner van Karl Barth. Ik meen dat hij eens over dat grondpersoneel gesproken heeft.

Dat U genoeg hebt van de bladvullers van „Opbouw” kan de redactie, voorzover het onze eigen bijdragen betreft, goed voorstellen. We hebben er zelf ook wel genoeg van. Het is bepaald geen genoegen te polemiseren, tegen wie of wat dan ook.

Een „lachende kerk” zijn we niet. Maar Jeremia lachte ook niet. Wie zou niet wenen, als hij staat bij de puinhopen? Dat is met een grapje niet op te lossen. En de Heiland heeft Zijn „grondpersoneel” ook wel voorzeggd dat het geen gemakkelijk werk zou zijn, wat ze te doen kregen. We moeten door veel verdrukkingen ingaan in het koninkrijk. Er is terecht veel op het „grondpersoneel” aan te merken, maar niet als zij strijden voor de waarheid van het evangelie.

Dezelfde Fons Jansen laat een dominee en een pastoor elkaar tegen komen op een smalle weg. De pastoor zegt: dacht je, dat ik voor een farizeeër op zij ging? De dominee antwoordt: ik wel. Hij stapte van het pad af. Maar dat is dat misschien wel weer venijn. Maar dit keer van Fons Jansen.

Amelink

KERKNIEUWS

Beroepen: te Hoek: kand. D. T. Vreugdenhil te Zwolle; te Enschede-Z.W.: drs. D. Deddens te Leeuwarden; te Den Ham: ds. K. D. van Dijk te Terneuzen; te Kampen (scriba D. J. Gritter): ds. J. Kok te Amersfoort-C.

Bedankt: voor Nagele (N.O.P.): ds. Tj. Boersma te Assen.

Ds. F. Kouwenhoven. De „Canadian Reformed Magazine” bevatte de mededeling, dat ds. F. Kouwenhoven het nodig oordeelde terug te komen op zijn besissing tot het aanvaarden van het professoraat in de Oudtestamentische vakken, aan het op te richten „Theological College”.

Urk. De kerkeraad van Urk besloot zaterdag 25 januari j.l. met 7 tegen 5 stemmen zich te voegen bij de „voorlopige classis Kampen” (bij-eengeroepen door Kampen (Gritter) en Nagele).

Voordat dit besluit viel, deed ds. J. Slotman mee, dat hijzelf, drie ouderlingen en twee diakenen (van wie één wegens ziekte afwezig was) wensten te blijven binnen het bestaande kerkverband, nl. de classis Kampen (J. Bos), en dat dit besluit dus een breuk ten gevolge zou hebben.

De meerderheid van de kerkeraad was van oordeel, dat hij de steun van een gereformeerde classis met het oog op de verhoudingen in de kerkeraad niet kon ontberen. De minderheid achtte de constituering van de „voorlopige classis” in strijd met de Kerkenorde, en meende daarom de meerderheid niet te mogen volgen.

Kampen. De kerkeraad van de Gereformeerde kerk te Kampen (scriba J. Bos) heeft besloten een klaagschrift in te dienen bij de eerstkomende particuliere synode van Overijssel, samen te komen te Enschede. Dit stuk klaagt over door de P.S. van Overijssel te Zwolle aangedaan onrecht.

Bovendien heeft de kerkeraad besloten in appèl te gaan bij de Generale Synode van Hoogeveen tegen het besluit van de G.S. van Amersfoort-West inzake een paragraaf van het in Kampen gebruikte catechisatieboekje. Het gaat over de kwestie van het eeuwige leven. De kerkeraad is door het bewijs van de G.S. niet overtuigd.

Ds. G. Visee zal aan de e.k. P.S. een klaagschrift voorleggen over hem aangedaan onrecht in de kwestie van de valse leer, vooral inzake

de wet en het vierde gebod. Ds. Visee klaagt hierin over verminken van zijn woorden en over vals getuigenis. Hij heeft de citaten uit zijn artikelen, op grond waarvan hij veroordeeld is, nagegaan en toegelicht. Aan zijn klaagschrift verbindt hij een verzoek om herziening en eerherstel.

Ds. J. O. Mulder, die ook door de P.S. veroordeeld, werd zal voor zich ook een klaagschrift indienen.

Zwartsluis. De arrondissementsrechtbank te Zwolle heeft de kerkelijke goederen van de Gereformeerde kerk te Zwartsluis toegewezen aan de kerkeraad ds. W. Bax. De rechtbank overwoog bij zijn beslissing, dat bij het besluit tot schorsing van ds. Bax niet voldaan was aan de vereisten van de K.O. De meerderheid van de kerkeraad, die hiertegen aanvoerde, dat deze schorsing met een voorlopig karakter wegens het spoedeisende van de situatie werd uitgesproken, toen het gevraagde oordeel van de genabuurde kerk uitbleef, met de bedoeling hierover het oordeel van de classis te vragen, heeft tegen het vonnis van de rechtbank beroep aangetekend bij het Gerechtshof in Arnhem.

Beverwijk. De arrondissementsrechtbank in Haarlem heeft de kerkelijke goederen van de Geref. Kerk te Beverwijk toegewezen aan de kerkeraad ds. J. Meilof. De kerkeraad ds. L. E. Oosterhoff is veroordeeld tot betaling van de kosten van het geding.

P.S. Zuid-Holland. De Particuliere Synode van Zuid-Holland heeft uitgesproken, dat de classis Schiedam alsnog de kerkeraad van Schiedam in gebreke heeft te stellen, omdat deze verklaard heeft zijn dienaar des Woords, ds. C. Vonk, wegens diens bezwaren tegen enige artikelen der leer (nl. t.a.v. de „tussentoestand”, het begin van het eeuwige leven en de woorden „geleden onder Pontius Pilatus”) niet te kunnen vermanen. Voorts heeft de classis Schiedam zich naar de art. 30 en 53 K.O. ervan te vergewissen, dat ds. Vonk niet langer handelt in strijd met zijn, krachtens zijn handtekening onder het ondertekeningsformulier voor predikanten, afgelegde beloften.

**VERANTWOORDING GIFTEN KERKWEK
WALDENZEN ITALIË**

Voor de eerste maal in dit nieuwe jaar verantwoord ik hieronder weer enige giften, die van harte welkom waren en waarvoor mijn hartelijke dank!

D.H.W.D. te E. 10,—; B-S. te G. 5,—; A.O.v.L. te G. 100,—; J.L. te K. 2,50; J.C.S. te R. 5,—; L.B. te H. 20,—; A.S. te N. 10,—; W.M.A. te d.H. 10,—; totaal f 162,50; totaal inclusief vorige verantwoordingen f 12.422,50.

Verdere giften kunnen overgemaakt worden op postrekening nr. 50440 t.n.v. P. Groen, Rotterdam. P. Groen

ADRESSEN

Oosterwolde (Fr.): scribe: H. v. d. Meulen. Nanninga 4, tel. (05160) 2093; diakonie: K. L. Stavast, Oerkampweg 20; penningm.: D. Eenkhoorn, Martenskamp 2, giro 1457167 t.n.v. penningm. Geref. Kerk, tel. (05160) 2079 **Gees:** scribe J. Vedelaar, Dorpsstraat 78, **Beilen:** R. Homan, Asserweg 3, tel. (05930) 2656; preekvoorziening. H. Nijeboer, Nijkampen 60, Westerbork, tel.

(05933) 1537. **Oldehove:** scribe: K. Buist, Jensemaweg 10, tel. (05940) 2088. **Driesum:** scribe: IJ. Wielstra, Voorweg 40, Wouterswoude; diakonie: O. Douma, Steeg 4, Driesum, **Ulrum:** scribe: J. Bos, Elensterweg 13, tel. (05956) 452; **Zuidwolde (Dr.):** scribe: J. D. Eschbach, Zuider Esweg 8, tel. (05287) 512. **Musselkanaal:** scribe: H. Hooiveld, Sluisstraat 148, tel. (05994) 2761. **Nieuwleusen:** scribe: J. Breman, Bosch Bruiststraat 4, Den Hulst (Ov.), tel. 05296) 663. **Harkstede:** scribe: J. Zuur, Hamweg 56; Penningm.: J. J. Pentinga, Hamweg 98, giro 903786, tel. (05981) 289. **Nunspeet:** Als scribe treedt vanaf heden op: W. de Vendt, Leopoldlaan 34, Nunspeet, tel. (voorlopig) 03412 - 3022, binnenkort: 03412 3767. **Hilligersberg-Terbregge:** scribe: J. R. Slaa, Van Beethovenlaan 31, Rotterdam-13, tel. (010) 186587. **Vianen:** scribe: A. J. van Frankenhuyzen, Helsdingen B 31, tel. (03473) 1577. **Gameren:** scribe: H. van Tuijl O. Lzn., Burgerstraat C 87, Gameren. **Hoek:** scribe: J. C. de Jager, Angelinapolder 4, Biervliet. **Nunspeet:** scribe: W. de Vendt, Leopoldlaan 34, tel. (03412) 3022 (binnenkort: 3767).

Met grote dankbaarheid en blijdschap berichten wij, dat de Heere ons op Zijn tijd ons een welgeschapen zoon gaf, die wij

WILLEM JACOB JARICH

noemden.

Geloofd zij God met diepst ontzag.

W. v. d. Lingen

M. v. d. Lingen-Gaikema

Spakenburg, 3 februari 1969
Kon. Wilhelminastraat 30.

Tijdelijk: Ziekenhuis „De Lichtenberg” (304)
Amersfoort.

Echtpaar vraagt voor 2-9 augustus een

PENSION

in bosrijke omgeving.

Brieven onder nr. 7-2 administratie „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

**KIES VOOR
„KOERS”!**

De Ref. Chr. Persstichting „KOERS” streeft naar een

POSITIEF-CHRISTELIJK DAGBLAD

dat een dam opwerpt tegen de geest van afbraak, die door het christelijk leven gaat; dat opkomt voor de gereformeerde levensovertuiging, en de wacht betreft bij het christelijk leven.

„KOERS”

heeft vergevorderde plannen en heeft thans Uw steun dringend nodig! Daarom doet „KOERS” in diepe ernst en met grote klèm een beroep op U. Geef U op als abonnee en breng een financieel offer voor het startkapitaal!

Bureau: J. R. van Beek
Parklaan 11 - Zeist
tel. 0 3404 - 16353

Bank: Coöp. Raiffeisenbank
Emmeloord
(postgiro bank: 80.60.83)

Bestuur Ref. Chr. Persstichting „KOERS”

J. H. Velema (Chr. Geref.) 1e voorz.
A. Vroegindewij (Ned. Herv.) 2e voorz.
J. Haec (ger. Gem.) secretaris
H. de Boer (Geref.) penningmeester

Onderstaande bon uitknippen en als drukwerk in enveloppe gefrankeerd (12 cent) zenden aan Bureau „KOERS”.

Ondergetekende:

Adres:

Woonplaats:

geeft zich op als abonnee op „KOERS” en zal een financiële bijdrage voor het startkapitaal overmaken op postgiro 80 60 83 van de Coöp. Raiffeisenbank te Emmeloord.

(handtekening)

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenbergen,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm